

Agnieszka Lewicka-Zelent¹ ABCDEF

Agnieszka Pytka² ABCDEF

**STYLE ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW
PREFEROWANE PRZEZ MŁODZIEŻ SZKOLNĄ
PRZYSTOSOWANĄ SPOŁECZNIE W RÓŻNYM
STOPNIU**

**CONFLICT RESOLUTION STYLES PREFERRED
BY SCHOOLCHILDREN WITH VARYING DEGREES
OF SOCIAL ADAPTATION**

Otrzymano: 13.05.2020 Zaakceptowano: 11.10.2020 Opublikowano: 03.12.2020

DOI: 10.5604/01.3001.0014.4885

Artykuł Oryginalny

Źródło finansowania – badania własne

A – projekt badań; B – wykonanie badań; C – analiza statystyczna; D – interpretacja danych;
E – przygotowanie manuskryptu; F – przegląd piśmiennictwa

Streszczenie

Konflikty stanowią nieodłączny element życia ludzi niezależnie od ich wieku, który wzbudza negatywne konotacje. Niemniej coraz częściej ekspozuje się pozytywne ich funkcje pod warunkiem, że są rozwiązywane w sposób konstruktywny. Okres adolescencji to etap życia, który niewątpliwie sprzyja zwiększeniu częstości i nasilenia sytuacji trudnych. Dlatego postanowiono sprawdzić, które ze stylów rozwiązywania konfliktów preferuje młodzież.

Badania zostały przeprowadzone w grupie stu dwudziestu dwóch uczniów ze szkół średnich, z czego połowę stanowili nieletni. Wykorzystano

¹ Dr hab. Agnieszka Lewicka-Zelent, profesor w Katedrze Pedagogiki Resocjalizacyjnej, UMCS w Lublinie, autor do korespondencji: Agnieszka Lewicka-Zelent, e-mail: agnieszka069@poczta.onet.pl, ORCID: 0000-0002-6967-8966.

² Mgr Agnieszka Pytka, asystent w Wyższej Szkole Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie, ORCID: 0000-0002-6976-5381.

sondaż diagnostyczny. Zastosowano Kwestionariusz Stylów Rozwiązywania Konfliktów Thomasa i Kilmanna.

Z uzyskanych danych wynika, że nieletni w porównaniu do młodzieży nie będącej pod nadzorem kuratora sądowego zdecydowanie rzadziej rezygnuje z własnych potrzeb i interesów na rzecz partnera w konflikcie. Natomiast równie często osoby z porównywanych grup rozwiązują konflikty: rywalizując, poszukując kompromisu, podejmując działania unikowe i współpracując z drugą stroną konfliktu. Oznacza to, że warto w ramach zajęć profilaktycznych wykorzystywać negocjacje i mediacje, jako metody zapobiegające eskalacji symptomów nieprzystosowania społecznego.

Słowa kluczowe: konflikt, style rozwiązywania konfliktów, młodzież, nieletni

Abstract

Conflicts are an integral part of people's lives, regardless of their age. This aspect of life evokes many negative connotations. Nevertheless, the advantages of conflicts are now often exposed, providing that they are solved in a constructive way. The adolescent period is a stage of life that undoubtedly favours the frequency and intensity of difficult interpersonal situations. Therefore, the researchers decided to analyse which conflict resolution styles are favoured by youth.

The research was conducted in a group of one hundred and twenty-two secondary school students, half of whom were minors. A diagnostic opinion poll was applied. To be precise, it was the Conflict Mode Instrument of Thomas and Kilmann.

From the data obtained it stems that the minors, in comparison to the youth who are not under the supervision of a probation officer, are less likely to give up their own needs and interests on behalf of their partner in conflict. However, equally often, people from the comparison groups solve conflicts by competing, looking for a compromise, using escaping mechanisms as well as cooperating with the conflict partner. This means that it is worth applying negotiation and mediation as a preventative measure to prevent the escalation of the symptoms of social maladjustment.

Key words: conflict, conflict resolution styles, youth, minors

Wprowadzenie

Konflikty na tyle są powszechne w życiu człowieka, że stanowią nieodłączny jego element. Doświadczają ich zarówno osoby dorosłe, jak również dzieci i młodzież³. W psychologii rozwojowej eksponuje się okres adolescencji jako ten etap w rozwoju człowieka, w którym zachodzi wiele istotnych zmian ważących na przyszłych losach dorosłej osoby. Czas dorastania sprzyja występowaniu różnorodnych napięć, z których część przeistacza się w konflikty przybierające wiele postaci⁴.

W najbardziej klasycznym podziale wyróżnia się dwa rodzaje konfliktów. Według Kurta Levina człowiek doświadcza konfliktów intrapsychicznych, które związane są z jego dylematami i trudnościami w podejmowaniu decyzji. Bardzo często dokonuje wyboru między dwiema atrakcyjnymi alternatywami (konflikt dążenie-dążenie), między dwoma niekorzystnymi dla niego alternatywami (konflikt unikanie-unikanie) lub dwiema możliwościami, które są dla niego w równym stopniu atrakcyjne lub nieatrakcyjne (konflikt dążenie-unikanie)⁵. Tym wewnętrznym konfliktom, zdecydowanie silniejszym w okresie dorastania człowieka z uwagi na modyfikacje przebiegające w sferze rozwoju społeczno-moralnego, towarzyszą konflikty interpersonalne. Ich charakterystyczną cechą jest sprzeczny cel co najmniej dwóch osób, z których przynajmniej jedna zachowuje się w nieustępliwy sposób lub jej postawa wskazuje na brak umiejętności dochodzenia do porozumienia⁶.

Młodzież różnie radzi sobie z tymi konfliktami zarówno w rodzinie, jak i w szkole⁷. Uczy się doprowadzać do ich zakończenia na różnorodne sposoby. Testuje, które z metod są najbardziej skuteczne. W taki sposób rozwija swoje umiejętności rozwiązywania ich konstruktywnie oraz pomysłnie w aspekcie osiągania własnych korzyści i założonych celów oraz zaspokajania swoich potrzeb.

Konotacje związane z konfliktami są zazwyczaj negatywne. Uznaje się, że konflikty utrudniają efektywne działanie, hamują rozwój, powodują

³ A. Bodanko, P. Kowolik, *Konflikty w świetle teorii psychologicznych*, „Nauczyciel i szkoła” 2007, nr 3–4, s. 84.

⁴ M. Kliś, *Konflikt pokoleń w rodzinach dorastającej młodzieży*, „Państwo i Społeczeństwo” 2001, nr 3, s. 42.

⁵ A. Bodanko, P. Kowolik, *op. cit.*, s. 84.

⁶ A. Lewicka-Zelent, E. Grudzińska, *Rozwiązywanie konfliktów przez młodzież nieprzystosowaną społecznie*, „Niepełnosprawność” 2013, nr 12, s. 49.

⁷ M. Dudek, *Nieprzystosowanie społeczne dzieci z ADHD*, Warszawa 2009, s. 105.

lub pogłębiają chaos, wywołują negatywne emocje, zniekształcają obraz drugiej osoby, a także utrudniają osiągnięcie porozumienia⁸. Tymczasem mają one swoje drugie, pozytywne oblicze. Uwagę zwraca ich charakter rozwojowy. Pozwalają rozwijać kompetencje człowieka, jego kreatywność (w aspekcie poszukiwania rozwiązań) oraz mogą przyczyniać się do wzrostu jego samooceny⁹. Wśród innych zalet rozwiązywania konfliktów wymienia się: motywowanie do zmiany, rozwijanie umiejętności osiągania założonych celów, obronę własnych interesów, a także uzewnętrznienie swoich negatywnych emocji i oczyszczenie atmosfery. To, czy konflikt przyniesie więcej korzyści, czy strat, zależy przede wszystkim od sposobu jego rozwiązania. Z praktycznego punktu widzenia uczestnictwo w konfliktach i podejmowanie samodzielnych prób ich zakończenia może być dobrym treningiem dla młodzieży, która angażuje się w wiele z nich z członkami rodziny, społeczności szkolnej i lokalnej. Niemniej część z konfliktów interpersonalnych przybiera formę konfliktu prawnego. Wówczas im większej ich liczby doświadcza młodzież, tym odczuwa większe trudności z ich właściwym rozwiązywaniem¹⁰.

Długotrwałe konflikty przybierają na sile i zwiększają swoją intensywność. Same nie przemijają, a eskalują. Rozwiązania ich odkładane na przyszłość skutkują rozpamiętywaniem ich latami, nasilaniem wzajemnych urazów i pogarszaniem relacji społecznych, a nawet zerwaniem więzi emocjonalnych między bliskimi osobami.

Wybór sposobów rozwiązywania konfliktów zależy od cech osobowościowych ich uczestników oraz sytuacji, w jakich się oni znaleźli. Do najczęściej wymienianych w literaturze zalicza się:

- rywalizację, która stanowi pewnego rodzaju walkę stron konfliktu. Każda z nich dąży do zaspokojenia własnych potrzeb i interesów, nierzadko wykorzystując do tego inne osoby. Skonfliktowane strony nie wykazują chęci współpracy, dlatego jedna z nich zostaje uznana za wygraną, co oznacza, że uzyskuje to, co chciała, osiąga swój cel i zaspokaja potrzeby kosztem partnera, którego traktuje jak przegranego.
- unikanie jest odwlekaniem rozwiązania konfliktu w czasie, przekładaniem go na przyszłość. Osoby będące w konflikcie unikają

⁸ A. Lewicka-Zelent, *Gotowość nieletnich do zadośćuczynienia w paradygmacie sprawiedliwości naprawczej*, Lublin 2015, s. 88.

⁹ M. Cywińska, *Konflikty interpersonalne dzieci w późniejszej fazie wieku przedszkolnego*, „Nauczyciel i szkoła” 2003, nr 3–4, s. 195.

¹⁰ A. Lewicka-Zelent, *Gotowość nieletnich...*, s. 88.

okazji, które mogłyby doprowadzić do konfrontacji. Taka sytuacja potęguje bierność stron. Nie podejmują one działań zmierzających do rozwiązania konfliktu. Brakuje im siły i pewności siebie. W pewnym sensie czują się bezpiecznie, ponieważ nie podejmują żadnych zadań, w których mogłyby odczuwać dyskomfort.

- dostosowanie się dotyczy jeden ze stron, która rezygnuje z własnych potrzeb i celów na rzecz drugiej osoby. Dąży wyłącznie do zaspokojenia potrzeb partnera. Osoba taka jest gotowa do poświęcenia się w zamian za podtrzymanie dobrych z nim relacji. Takie podejście utrudnia lub uniemożliwia tworzenie więzi społecznych.
- kompromis uznawany jest za jeden z najlepszych i najskuteczniejszych sposobów rozwiązywania konfliktów. Skonfliktowane strony dochodzą do porozumienia poprzez ustępstwa. Każda z nich rezygnuje z części swoich żądań. W rzeczywistości jednak ustępstwa te przyczyniają się do niezaspokojenia pewnych potrzeb uczestników konfliktów, co oznacza, że konflikt eskaluje na płaszczyźnie deprywacji ich potrzeb.
- współdziałanie bazuje na akceptacji i współpracy stron konfliktu, które wykazują tolerancję i pewną otwartość na drugą osobę. Stają się one partnerami, którzy podejmując dialog próbują dojść do porozumienia korzystnego dla wszystkich osób zaangażowanych w konflikt¹¹.

Rozwiązywanie konfliktów jest trudną umiejętnością. Wykorzystywanie poszczególnych stylów w życiu dorosłym warunkowane jest doświadczeniami z dzieciństwa i okresu adolescencji. Osoby, które unikają konfliktów często zachowują się tak, jakby nic się nie stało, jakby konfliktu nie było. Są one zazwyczaj spokojne i nieagresywne, w przeciwieństwie do osób, które rywalizują, a konflikt traktują jako pewną grę, którą muszą wygrać. Niechęć do konfliktów i poddanie się sytuacji to cechy charakterystyczne dla osób, które wybierają styl oparty na dostosowaniu się. Osoby te wiedzą, że dany konflikt jest, ale są skłonne do rezygnacji z własnych potrzeb w zamian za podtrzymanie dobrych relacji społecznych. Przez innych ludzi odbierane jako osoby bez zasad, łatwo podające się lub uległe. Z kolei kompromis stanowi częściową rezygnację

¹¹ I. Salejko-Szyszczyk, *Metody rozwiązywania konfliktów w przedsiębiorstwie a integracja pracownicza*, „*Ekonomia i Prawo*” 2012, TXII, nr 4, s. 139–140; A. Lewicka-Zelent, *Gotowość nieletnich...*, s. 96–97.

z własnych potrzeb i podjęcie próby rozwiązania sytuacji konfliktowej, co wymaga otwartości i gotowości do ustępstw¹².

Z wychowawczego punktu widzenia ważne jest rozwijanie u młodzieży umiejętności rozwiązywania konfliktów w każdy wymieniony sposób, tak aby mogła ona odpowiednio dobierać je do konkretnej sytuacji życiowej. Uznaje się bowiem, że każdy z tych stylów posiada pewne wady, ale również zalety. Niemniej najbardziej korzystny jest styl oparty na współpracy i współdziałaniu, gdyż jego skutkiem jest uzyskanie takiego rozwiązania, które satysfakcjonuje wszystkich uczestników konfliktu. Dlatego podkreśla się wagę zajęć mediacyjnych w rozwijaniu umiejętności prowadzenia dialogu w sytuacji trudnej. Zajęcia o takim charakterze stanowią cenną lekcję profilaktyczną w zapobieganiu występowaniu przyszłych konfliktów, w tym tych szczególnie niebezpiecznych – prawnych, w które uwikłani są nieletni¹³.

1. Założenia metodologiczne badań własnych

Celem badania własnego jest ustalenie preferowanych stylów rozwiązywania konfliktów przez młodzież, w tym tę wykazującą przejawy demoralizacji oraz popełniającą czyny karalne.

Problem badawczy zawiera się w pytaniu: Które ze stylów rozwiązywania konfliktów preferuje młodzież szkolna, w tym nieletni?

Sformułowano następujące pytania szczegółowe:

1. W jaki sposób najrzadziej młodzież szkolna rozwiązuje konflikty?
2. W jaki sposób najczęściej młodzież szkolna rozwiązuje konflikty?
3. Czy stopień nieprzystosowania społecznego różnicuje badaną młodzież pod względem preferowanego stylu rozwiązywania konfliktów, a jeśli tak, to w jakim stopniu?

Do pytania trzeciego sformułowano hipotezę roboczą. Założono, że nieletni przejawiający symptomy świadczące o nieprzystosowaniu społecznym, wszczynający bójki, dokonujący kradzieży, zachowujący się w sposób agresywny itp. częściej rozwiązują konflikty w sposób destruktywny, czyli

¹² L. Petersen, *Strengths of Compromise As a Conflict Resolution*, 2019, <https://smallbusiness.chron.com/strengths-compromise-conflict-resolution-10502.html>, dostęp: 07.05.2020.

¹³ Zob. A. Lewicka-Zelent, *Analiza zasobów osobistych uczestników szkolnego warsztatu mediacyjnego*, Scriptorium, Opole 2014; A. Lewicka-Zelent, *Klimat szkół gimnazjalnych. Diagnoza weryfikacyjna programu „Mediacja w szkole”*, Scriptorium, Opole 2014.

oparty na rywalizacji i zaspokajaniu własnych potrzeb, w porównaniu do młodzieży ze szkół średnich zachowujących się w sposób aprobowany społecznie¹⁴. Maria Kliś podkreśla, że wybór odpowiedniego sposobu rozwiązania konfliktu zależy między innymi od poziomu dojrzałości psychicznej młodzieży, w tym na przykład umiejętności przejmowania odpowiedzialności za swoje postępowanie¹⁵, z czym mają trudności nieletni¹⁶.

W badaniu własnym wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego oraz technikę ankiety. Zastosowanym narzędziem był kwestionariusz – Style Rozwiązywania Konfliktów Kenneth’a Thomasa i Ralph’a Kilmanna. Badana osoba wybiera jedno z dwóch twierdzeń w każdej z 30 pozycji. Dzięki temu możliwe jest ustalenie, które style są przez nią preferowane: unikanie, dostosowanie się, kompromis, rywalizacja czy współdziałanie¹⁷.

Badanie zostało przeprowadzone w latach 2019–2020 wśród młodzieży szkół średnich z województwa lubelskiego i podkarpackiego. W badaniu wzięły udział 122 osoby, z czego połowę stanowili nieletni pod nadzorem kuratora sądowego. Dziewczęta stanowiły 15% całej próby. Wiek badanych wahał się w przedziale od 14 do 17 r.ż., przy czym średnia dla grupy młodzieży przystosowanej społecznie w większym stopniu wyniosła 14 lat i 8 miesięcy. W grupie nieletnich średnia wieku wyniosła 15 lat i 6 miesięcy. Do szkół branżowych uczęszcza 44% uczestników badania, 28% – liceum, a pozostali uczą się w technikum. Połowa uczestników badania ukończyła 8-letnią szkołę podstawową. Pozostałe osoby posiadają świadectwo ukończenia gimnazjum. Wszyscy uczestnicy badania na stałe mieszkają w mieście.

2. Wyniki badań własnych

Zgodnie z przyjętymi założeniami teoretycznymi postanowiono sprawdzić, które style rozwiązywania konfliktów, z tych wymienionych przez Thomasa i Kilmanna, preferuje młodzież biorąca udział w badaniu, w tym nieletni.

¹⁴ A. Lewicka-Zelent, E. Grudziewska, *op. cit.*, s. 45.

¹⁵ M. Kliś, *op. cit.*, s. 49.

¹⁶ Zob. I. Mudrecka, *Poczucie odpowiedzialności młodzieży skonfliktowanej z prawem. Studium pedagogiczne*, Uniwersytet opolski, Opole 2010.

¹⁷ J. Dąbrowski, *Praktyczna teoria negocjacji*, Sorbog, Warszawa 1991, s. 96–101.

W tabeli 1 zamieszczono wartości: minimum, maksimum, średniej, odchylenia standardowego, skośności i kurtozy, jakie uzyskało w badaniu 122 uczniów ze szkół średnich.

Tabela 1. Statystyki opisowe – style rozwiązywania konfliktów w badanej grupie (n=122)

Styl	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe	Skośność	Kurtoza
unikanie	1.00	10.00	5.737	1.794	-0.034	-0.264
dostosowanie się	1.00	11.00	5.516	1.763	0.602	0.590
kompromis	3.00	12.00	7.098	1.755	0.137	0.014
rywalizacja	2.00	11.00	5.557	1.781	0.265	-0.342
współpraca	1.00	11.00	6.147	1.911	-0.110	-0.096

Źródło: opracowanie własne

Z powyższych danych wynika, że wśród badanych osób znajdują się takie, które w skalach: unikania, dostosowania się i współpracy uzyskały 1 pkt. W skali kompromisu co najmniej jedna osoba otrzymała maksymalny wynik – 12 pkt, a w pozostałych skalach – 11 pkt (dostosowania się, rywalizacji, współpracy) i 10 pkt w skali unikania. Z kolei najwyższy średni wynik w całej badanej grupie młodzieży zanotowano w skali współpracy (7 pkt) i tylko o jeden punkt mniej w czterech innych skalach. Wartości odchylenia standardowego są bardzo zbliżone do siebie.

Prawoskośny rozkład w skalach: unikania i współpracy oznacza, że młodzież uzyskiwała więcej wyników niższych od wartości średniej. Natomiast lewoskośny rozkład charakterystyczny jest dla skal: dostosowania się, kompromisu i rywalizacji, co oznacza, że więcej jest wyników z wartościami powyżej średniej. Wartości kurtozy świadczą o tym, że w skali unikania i rywalizacji rozkład jest platykurtyczny, a więc więcej jest wyników skrajnych. W skali dostosowania się rozkład jest leptokurtyczny, czyli więcej wyników skupia się wokół średniej.

Z uwagi na to, że rozkład nie jest normalny, zdecydowano się przeprowadzić test U Manna-Whitneya, w celu dokonania porównania uzyskanych wyników między młodzieżą szkolną, która nie wykazuje przejawów demoralizacji i nie popełniła czynów karalnych a jej nieletnimi rówieśnikami.

Tabela 2. Wyniki testu U Manna-Whitneya – style rozwiązywania konfliktów przez młodzież przystosowaną społecznie w mniejszym i większym stopniu

Styl	GN		GM		U Manna-Whitneya	P
	M	Sd	M	Sd		
unikanie	5.950	1.927	5.524	1.639	1655.000	0.286
dostosowanie się	5.508	2.070	5.524	1.409	1771.500	0.639
kompromis	6.918	1.605	7.278	1.889	1670.500	0.321
rywalizacja	5.770	1.847	5.344	1.701	1629.500	0.230
współpraca	5.967	2.228	6.327	2.158	1705.500	0.423

Źródło: opracowanie własne

GN – nieletni; GM – młodzież nie uznana za zdemoralizowaną i popełniającą czyny karalne

Uzyskane wyniki świadczą o braku różnic istotnych statystycznie w zakresie wartości średnich w poszczególnych skalach Kwestionariusza Stylów Rozwiązywania Konfliktów między nieletnimi oraz młodzieżą zachowującą się w sposób aprobowany społecznie. Sugeruje to, że badane grupy uczniów ze szkół średnich w podobny sposób rozwiązują konflikty interpersonalne. Najwyższe wartości średniej dotyczyły skali kompromisu i współpracy. Niemniej w literaturze podkreśla się, że test U Manna-Whitneya jest mniej czuły od testu t-Studenta dla prób niezależnych i może nie wskazywać na różnice, które w rzeczywistości występują. Dlatego w kolejnym kroku analiz statystycznych zastosowano test Chi-kwadrat do sprawdzenia, czy zmienna „nieprzystosowanie społeczne” różnicuje badane osoby pod względem częstości wykorzystywania danego stylu roz-

wiązywania konfliktów międzyludzkich (bardzo rzadko, rzadko, czasami, często, bardzo często).

Pierwszy ze stylów – unikający – uznawany jest za najmniej korzystny z punktu widzenia potrzeb stron, a także ich funkcjonowania w relacjach społecznych.

Tabela 3. Częstość stosowania stylu unikającego podczas rozwiązywania konfliktów przez młodzież przystosowaną społecznie w mniejszym i większym stopniu

Preferowanie stylu unikania		GM	GN	ogółem
rzadko	N	17	16	33
	%	27.9	26.2	27.0
czasami	N	37	32	69
	%	60.7	52.5	56.6
często	N	7	13	20
	%	11.5	21.3	16.4
ogółem	N	61	61	122
	%	100.0	100.0	100.0

Źródło: opracowanie własne

Chi-kwadrat = 2.193; df = 2; p<0.334

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, że ponad połowie badanych uczniów ze szkół średnich (57%) zdarza się czasami unikać konfrontacji z osobami, z którymi są w konfliktach. Jednak styl taki charakterystyczny jest dla 12% młodzieży zachowującej się w sposób aprobowany społecznie i 21% nieletnich. Pozostałe osoby (27%) rzadko obrażają się na partnera relacji i podejmują jakieś działania zmierzające do zakończenia konfliktu.

Dostosowanie się do oczekiwań drugiej strony konfliktu równoznaczne jest z jednoczesną rezygnacją z własnych potrzeb, interesów i celów.

Tabela 4. Częstość stosowania stylu akomodacyjnego podczas rozwiązywania konfliktów przez młodzież przystosowaną społecznie w mniejszym i większym stopniu

Preferowanie stylu dostosowania się		GM	GN	ogółem
rzadko	N	11	22	33
	%	18.0	36.1	27.0
czasami	N	42	28	70
	%	68.9	45.9	57.4
często	N	8	11	19
	%	13.1	18.0	15.6
ogółem	N	61	61	122
	%	100.0	100.0	100.0

Źródło: opracowanie własne

Chi-kwadrat = 6.940; df = 2; $p < 0.031$

Zmienna „poziom nieprzystosowania społecznego” różnicuje badane osoby w zakresie częstości wykorzystywania akomodacyjnego stylu rozwiązywania konfliktów ($p < 0,05$). Zdecydowanie rzadziej nieletni (36%) stosują ten styl w porównaniu do rówieśników nie będących pod nadzorem kuratora sądowego (18%). Dziewiętnastu uczniów ze szkół średnich (16%) często dostosowuje się do potrzeb i interesów partnera, przedkładając jego cele nad własne (odpowiednio: 13% młodzieży nie wykazującej przejawów demoralizacji i nie popełniających czynów karalnych oraz 18% nieletnich). Największa grupa młodzieży uczestniczącej w badaniu przyznała, że czasami zdarza jej się rezygnować z własnych potrzeb na rzecz drugiej osoby (57%).

Wiele osób niesłusznie uważa, że kompromis jest najbardziej korzystnym stylem rozwiązywania konfliktów, gdyż nie kończy on ostatecznie konfliktu ze względu na rezygnację z części swoich potrzeb.

Tabela 5. Częstość kompromisu podczas rozwiązywania konfliktów przez młodzież przystosowaną społecznie w mniejszym i większym stopniu

Preferowanie stylu kompromisu		GM	GN	ogółem
rzadko	N	11	7	18
	%	18.0	11.5	14.8
czasami	N	32	37	69
	%	52.5	60.7	56.6
często	N	18	17	35
	%	29.5	27.9	28.7
ogółem	N	61	61	122
	%	100.0	100.0	100.0

Źródło: opracowanie własne

Chi-kwadrat = 1.280; df = 2; $p < 0.527$

Wartość testu Chi-kwadrat nie wskazuje na występowanie różnicy istotnej statystycznie między porównywanymi grupami młodzieży w zakresie rozwiązywania konfliktu na drodze kompromisu. Ponad połowa młodzieży (57%) zadeklarowała, że w sytuacji konfliktowej jest w stanie zrezygnować z pewnej części swoich potrzeb i odstąpić od realizacji zadań zmierzających do osiągnięcia założonych celów. Na kompromis często wyraża zgodę 30% młodzieży przystosowanej społecznie w większym stopniu i 28% nieletnich. Rzadko styl ten wykorzystuje 15% badanych.

Z danych zawartych w tabeli 6 wynika, że ponad połowa nieletnich (57%) oraz młodzieży przystosowanej społecznie w większym stopniu (53%) twierdzi, że czasami rywalizuje z drugą stroną konfliktu, a co trzeci ankietowany przyznaje, że rzadko stosuje ten styl. Kilkanaście osób (12%) preferuje „walkę” podczas rozwiązywania konfliktów i z wszystkich sił broni argumentów przemawiających na ich korzyść. Uzyskane wyniki świadczą o tym, że z podobną częstością młodzież z porównywanym grup wykorzystuje styl rywalizacji w konfliktach.

Współpraca i podejście nastawione na komunikację z drugą stroną konfliktu stanowi najbardziej pożądaną styl rozwiązywania trudnej sytuacji.

Tabela 6. Częstość rywalizacji podczas rozwiązywania konfliktów przez młodzież przystosowaną społecznie w mniejszym i większym stopniu

Preferowanie stylu rywalizacji		GM	GN	ogółem
rzadko	N	23	18	41
	%	37.7	29.5	33.6
czasami	N	32	35	67
	%	52.5	57.4	54.9
często	N	6	8	14
	%	9.8	13.1	11.5
ogółem	N	61	61	122
	%	100.0	100.0	100.0

Źródło: opracowanie własne

Chi-kwadrat = 1.030; df = 2; p<0.598

Okazuje się, że młodzież przystosowana społecznie w mniejszym lub większym stopniu równie często współpracuje podczas konfliktu. Zdecydowana jej większość (77%) zadeklarowała, że czasami potrafi współdziałać i podjąć dialog w procesie poszukiwania rozwiązania konfliktu. Niemniej niespełna ¼ osób uczestniczących w badaniu rzadko lub bardzo rzadko podejmują działania świadczące o partnerstwie i wyczerpujące znamiona zasad właściwie prowadzonej komunikacji społecznej.

Tabela 7. Częstość współpracy podczas rozwiązywania konfliktów przez młodzież przystosowaną społecznie w mniejszym i większym stopniu

Preferowanie stylu współpracy		GM	GN	ogółem
bardzo rzadko	N	2	2	4
	%	3.3	3.3	3.3
rzadko	N	10	14	24
	%	16.4	23.0	19.7
czasami	N	49	45	94
	%	80.3	73.8	77.0
ogółem	N	61	61	122
	%	100.0	100.0	100.0

Źródło: opracowanie własne

Chi-kwadrat = 0.837; df = 2; $p < 0.658$

Zakończenie

Konflikty stanowią nieodłączne elementy życia każdego człowieka, których nie można się ustrzec. Dlatego tak ważne jest, aby traktować je jako wyzwanie, które należy podjąć, a nie problem, który trzeba przeczekać. Szczęólnego znaczenia nabiera sposób rozwiązywania konfliktów w przypadku młodzieży znajdującej się w trudnym momencie życia, często nasyconym wieloma nieporozumieniami, sporami i innymi sytuacjami trudnymi. Nawyki, które umacnia, postawy, które krystalizują się i umiejętności, które rozwija, stają się bazą przyszłego jej zachowania w życiu dorosłym. Stąd też warto sprawdzić, w jaki sposób najczęściej młodzież rozwiązuje konflikty, aby móc zaaranżować odpowiednio zajęcia profilaktyczne służące rozwijaniu jej umiejętności reagowania w sposób konstruktywny.

Wyniki uzyskane z przeprowadzonego badania pilotażowego umożliwiły udzielenie odpowiedzi na postawione pytania badawcze. W pewnym

stopniu potwierdziła się również sformułowana hipoteza robocza. Ustalono, że nieletni w porównaniu do młodzieży, która nie znajduje się pod nadzorem kuratora sądowego zdecydowanie rzadziej rezygnuje z własnych potrzeb i interesów na rzecz partnera w konflikcie. Natomiast równie często badani uczniowie ze szkół średnich (niezależnie od poziomu nieprzystosowania społecznego) rozwiązują konflikty: rywalizując, poszukując kompromisu, podejmując działania unikowe i współpracując z drugą stroną konfliktu. Uczestnicy badania najrzadziej jednak decydują się na walkę z partnerem traktowanym jako przeciwnik, wróg. Z kolei najczęściej starają się szukać kompromisu. Mimo to można uznać, że młodzież zamiennie wykorzystuje poszczególne style zależnie od sytuacji i osób, z którymi jest skonfliktowana, co jest właściwym postępowaniem. Ćwiczy bowiem określone umiejętności i sprawdza ich skuteczność, co ważne jest w późniejszym życiu przy dokonywaniu trafnych wyborów i podejmowaniu ważnych decyzji.

Badania przeprowadzone przez Agnieszkę Lewicką-Zelent i Ewę Grudziwską świadczą o tym, że 62% nieletnich i 82% młodzieży zachowującej się w bardziej pożądanym społecznie sposób deklaruje, iż potrafi konstruktywnie rozwiązywać konflikty. Również Anna Romanowska-Tołłoczko dowodzi, że młodzież najczęściej radzi sobie z nimi dzięki kompromisowi. Jedynie w przypadku konfliktu z rodzeństwem częściej wybiera styl oparty na walce¹⁸. Natomiast Karolina Kępowicz i Marta Kaczyńska¹⁹ wskazują na współpracę jako preferowany styl rozwiązywania konfliktów przez młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych. Dodatkowo badania przeprowadzone przez Laurence Owens, Anthony'ego Daly i Phillip'a Slee w grupie 591 nastolatków dowodzą, że młodzież w sytuacjach konfliktowych preferuje styl oparty na kompromisie. Nieco częściej na ustępstwa są gotowe dziewczęta, w porównaniu do chłopców, ale rzadziej od nich unikają konfliktów²⁰. Na pokojowe rozwiązywanie konfliktów między uczniami wskazuje także Kathy Bickmore²¹. Wszyst-

¹⁸ A. Romanowska-Tołłoczko, *Sposoby rozwiązywania konfliktów przez młodzież a wzorce wyniesione z rodziny*, „Społeczeństwo i rodzina” 2012, nr 4, z. 33, s. 47–56.

¹⁹ K. Kępowicz, M. Kaczyńska, *Poziom i rodzaje kompetencji społecznych a style radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych u młodzieży ponadgimnazjalnej*, „Innowacje Psychologiczne” 2018, s. 89.

²⁰ L. Owens, A. Daly, P. Slee, *Sex and age differences in victimisation and conflict resolution among adolescents in a south Australian school*, „Aggressive behaviour” 2005, vol. 31, iss. 1.

²¹ K. Bickmore, *Student Conflict Resolution, Power “Sharing” in Schools, and Citizenship Education*, „Curriculum Inquiry” 2001, vol. 31, iss. 2.

kie te wyniki badań potwierdzają, że młodzi ludzie starają się w sposób konstruktywny reagować na konflikt.

Praktycznym sposobem rozwijania umiejętności konstruktywnego rozwiązywania sytuacji konfliktowych przez młodzież jest nauka mediacji i negocjacji. James Gilhooley i Nannette S. Scheuch podkreślają, że na powodzenie mediacji rówieśniczej wpływa zaangażowanie wychowawców i ich zrozumienie dla całej idei mediacji. Mediacja umożliwia uczniom rozwiązywanie konfliktów bez udziału osób dorosłych. Dodatkowo dzieci i młodzież, którzy nie są uwikłani w konflikty ze swoimi rówieśnikami, osiągają lepsze wyniki w nauce²². Na dodatkowe korzyści wynikające z prowadzenia mediacji rówieśniczej wskazuje A. Lewicka-Zelent. Autorka podkreśla, że prowadzenie działań mediacyjnych nie tylko ułatwia rozwiązywanie konfliktów, ale także poprawia bezpieczeństwo w szkole i kształtuje pozytywne relacje między uczniami, nauczycielami i rodzicami a także zapobiega pojawianiu się konfliktów o charakterze prawnym²³.

Bibliografia

Literatura

Bickmore K., *Student Conflict Resolution, Power "Sharing" in Schools, and Citizenship Education*, "Curriculum Inquiry" 2001, vol. 31, iss. 2, s. 137–162.

Bodanko A., Kowolik P., *Konflikty w świetle teorii psychologicznych*, „Nauczyciel i szkoła” 2007, nr 3–4, s. 81–98.

Cywińska M., *Konflikty interpersonalne dzieci w późniejszej fazie wieku przedszkolnego*, „Nauczyciel i szkoła” 2003, nr 3–4, s. 194–202.

Dąbrowski J., *Praktyczna teoria negocjacji*, Sorbog, Warszawa 1991.

Dudek M., *Nieprzystosowanie społeczne dzieci z ADHD*, WKS W, Warszawa 2009.

Gilhooley J., Scheuch N.S., *Using peer meditation in classrooms and schools*, California 2000.

Kępowicz K., Kaczyńska M., *Poziom i rodzaje kompetencji społecznych a style radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych u młodzieży ponadgimnazjalnej*, „Innowacje Psychologiczne” 2018, nr 1, WSEi Lublin, s. 80–92.

²² J. Gilhooley, N.S. Scheuch, *Using peer meditation in classrooms and schools*, California 2000, s. 3–4.

²³ A. Lewicka-Zelent, *Klimat szkół gimnazjalnych...*, s. 193.

Kliś M., *Konflikt pokoleń w rodzinach dorastającej młodzieży*, „Państwo i Społeczeństwo” 2001, nr 3, s. 37–60.

Lewicka-Zelent A., *Analiza zasobów osobistych uczestników szkolnego warsztatu mediacyjnego*, Scriptorium, Opole 2014.

Lewicka-Zelent A., *Gotowość nieletnich do zadośćuczynienia w paradygmacie sprawiedliwości naprawczej*, Lublin 2015.

Lewicka-Zelent A., Grudziwska E., *Rozwiązywanie konfliktów przez młodzież nieprzystosowaną społecznie*, „Niepełnosprawność” 2013, nr 12, s. 44–58.

Lewicka-Zelent A., *Klimat szkół gimnazjalnych. Diagnoza weryfikacyjna programu „Mediacja w szkole”*, Scriptorium, Opole 2014.

Mudrecka I., *Poczucie odpowiedzialności młodzieży skonfliktowanej z prawem. Studium pedagogiczne*, Uniwersytet opolski, Opole 2010.

Owens L., Daly A., Slee P., *Sex and age differences in victimisation and conflict resolution among adolescents in a south Australian school*, „Aggressive behaviour” 2005, vol. 31, iss. 1, s. 1–12.

Romanowska-Tołłoczko A., *Sposoby rozwiązywania konfliktów przez młodzież a wzorce wyniesione z rodziny*, „Społeczeństwo i rodzina” 2012, nr 4, z. 33, s. 47–56.

Salejko-Szyszczyk I., *Metody rozwiązywania konfliktów w przedsiębiorstwie a integracja pracownicza*, „Ekonomia i Prawo” 2012, TXII, nr 4, s. 135–149.

Źródła internetowe

Petersen L., *Strengths of Compromise As a Conflict Resolution*, 2019, <https://smallbusiness.chron.com/strengths-compromise-conflict-resolution-10502.html>, dostęp: 07.05.2020.